

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Buletin Săptămânal, Nr. 25, din 20.12.2009

Integrarea Europeană și Problematika Transnistreană: Evoluții și Rezultate în 2009

**Transcriptul emisiunii radiofonice, din 20 decembrie, realizată de Asociația pentru Politică Externă (APE) în colaborare cu Agenția de știri și analize Imedia și cu asistența Fundației germane Friedrich Ebert Stiftung (FES). Emisiunea este difuzată la Radioul Vocea Basarabiei în fiecare duminică.*

Principalele Teme ale Emisiunii:

1. **Calificarea anului politic 2009**
2. **Cele mai importante evenimente politice și efectele lor asupra R. Moldova**
3. **Evoluția problematicei transnistrene**

Corneliu RUSNAC, moderator IMEDIA: Bună ziua, stimați ascultători, sunt Corneliu Rusnac și ca de obicei, la această oră, vă invit la o emisiune de discuții pe teme de politică externă, realizată cu suportul „Asociației pentru Politică Externă” și finanțată de Fundația „Friedrich Ebert”.

În emisiunea de astăzi vom încerca să facem o totalizare a anului politic 2009 sub aspectul politicii externe și nu numai. I-am invitat astăzi în studio pe **Victor Chirilă, Director Executiv la Asociația pentru Politică Externă, pe dl Vlad Lupan, Expert independent și pe dl Eugen Revenco, Director de Programe la Asociația pentru Politică Externă**. Buna ziua și bine ați venit la noi în studio!

Așadar cum poate fi calificat anul 2009, a fost un an ușor, un an greu, Dl Chirilă?

1. Calificarea anului politic 2009

Victor CHIRILĂ, Director Executiv la Asociația pentru Politică Externă: A fost un an plin de provocări, un început prost al politicii externe influențat în special de alegerile parlamentare din R. Moldova sau mai bine zis de nereușitele de a organiza o campanie electorală în conformitate cu principiile și valorile democratice. Acest lucru s-a răsfrânt negativ asupra politicii noastre externe în prima jumătate a anului, dar în cele din urmă a doua jumătate, aș putea spune, că este una plină de rezultate și oportunități care ar urma să fie realizate în anul viitor.

Corneliu RUSNAC: Dl Lupan?

Vlad Lupan, expert independent: Un an plin de dramatism și răsturnări. Un început sub umbra partidului comunist. Un început de an în care PCRM se îndrepta spre Moscova ca să vedem, după asta, o evoluție dramatică în R. Moldova internă, 7 aprilie cu implicații externe. După care să vedem și o răsturnare a situației; o direcționare spre o integrare europeană mai clară.

Corneliu RUSNAC: Dl Revenco?

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Buletin Săptămânal, Nr. 25, din 20.12.2009

Eugen REVENCO, Director de Programe la Asociația pentru Politică Externă: Eu aş spune că începutul anului într-adevăr a fost marcat de campanie electorală şi politica noastră externă a fost subordonată în principal alegerilor, în special mişcări spre Rusia şi tendinţe de a transforma Rusia într-un argument în campania electorală. Apoi, a venit momentul adevărului şi unde s-a dat pe faţă incapacitatea sistemului nostru de securitate pe 7 aprilie. Evenimentele din 7 aprilie au arătat cât de profunde au fost reformele pro-europene din Moldova şi cât de adânc au fost împărtăşite valorile europene de guvernarea anterioară între ghilimele. Iar, partea a doua a anului deja este plină de speranţe, pe fundalul nereuşitei din prima parte şi avem o serie de realizări dar care sunt mai mult începuturi sau restabilirea unor situaţii decât realizări cu adevărat măreţe.

Corneliu RUSNAC: Dar, care au fost totuşi evenimentele cele mai importante şi ce efecte au avut ele asupra R. Moldova, dl Revenco?

2. Cele mai importante evenimente politice şi efectele lor asupra R. Moldova

Eugen REVENCO: 7 aprilie este cu desăvârşire momentul crucial, un moment de turnură. 7 aprilie a marcat calea spre schimbare, iar apoi vedem realizări. Am avut distrugerea relaţiilor bilaterale cu România care au coborât la un minim absolut, iar în partea a doua a anului aceste relaţii de bună vecinătate sunt restabilite. Apoi, cu Ucraina, nereuşitele s-au transformat în Hotărârea de guvern Ucrainean de a introduce garanţii financiare pentru cetăţenii Moldovei care intenţionează să călătorească în Ucraina. Şi, în partea a doua vedem suspendare a cestui regim şi tendinţe de anulare a acestuia. Cu UE vedem o apropiere vădită, o predispunere a europenilor, a Parlamentului European, a Comisiei Europene şi chiar Consiliul este mult predispus şi mai deschis pentru R. Moldova. Acum R. Moldova arată prin mişcări că poate să se apropie. Vom vedea în anul viitor cum vor fi şi reformele.

Corneliu RUSNAC: Dl Lupan?

Vlad LUPAN: Eu voi încerca să vin cu situaţii punctuale, cronologice, nu atât să merg pe evoluţii ca atare sau pe evoluţiile subiectelor şi dacă ne uităm atent pe anul 2009 am văzut acele turnuri despre care vorbeam în următoarele momente: vizita ministrului de externe Lavrov în R. Moldova. O vizită umplută de nimic decât susţinere electorală. Rezultatele acestei vizite au dat o serie de semnale în ce priveşte evoluţiile R. Moldova şi direcţionarea non-europeană a acesteia de acum în acolo. Aşa cum a fost declaraţia dl Voronin pentru ziarul rusesc Komersant, în care el, de altfel, a criticat UE. După care, vedem vizita la Moscova în cadrul căreia preşedintele Voronin semnează o serie de documente, care vor crea anumite dificultăţi în procesul de soluţionare transnistreană pe viitor, în 18 martie, dacă nu greşesc. După care cronologic putem menţiona, ca momentele cele mai importante, evident evenimentele din 7 aprilie şi reacţiile de politică externă care au urmat, atât vizita lui Xavier Solana în R. Moldova, cât şi ulterior în vară vizita Ministrului de externe a Poloniei Sikorschi cu mesaje foarte clare în privinţa evoluţiilor ce se aşteaptă de la R. Moldova. Polonia nu este un stat oarecare, este statul care a lansat Parteneriatul Estic al Uniunii Europene. De asemenea, statul partener care a co-lansat această iniţiativă Suedia, a preluat Preşedenţia UE în a doua jumătate a anului şi Carl Bildt a venit în R. Moldova, de asemenea, să discute problemele politice din ţara noastră. Dacă observăm vizita lui Sikorschi survine

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Buletin Săptămânal, Nr. 25, din 20.12.2009

Înainte de alegerile din 29 iulie, vizita lui Bild vine înainte de rundele din toamnă-iarnă a alegerilor Președintelui R. Moldova de către Parlament. Nereușite, de altfel, din păcate, deși factorul european a încercat să susțină R. Moldova în mișcarea sa europeană pe de o parte, pe de altă parte în deblocarea situației politice. Aș mai menționa aici și Summit-ul CSI care s-a produs la Chișinău, și vizitele fostului Președinte Voronin la Moscova împreună cu candidatul pentru postul de președinte a R. Moldova din partea PD-ului, Marian Lupu, tot acolo în aceeași practic perioadă cu mici divergențe de timp, dar în esență practic o vizită paralelă. Iată că aceste evoluții au și arătat trecerea de la o susținere deschisă din partea Federației Ruse a PCRM către o susținere a mai multor partide politice din R. Moldova, diversificarea acestei susțineri din exteriorul R. Moldova din Federația Rusă către partidele politice care pot influența situația din Moldova. De asemenea, am observat în paralel și o susținere foarte clară Europeană, chiar și în același context electoral. Chiar dacă europenii nu ar fi vrut să spună lucrul asta noi îl vedem și îl recunoaștem, dar le respectăm dorința de a rămâne oarecum detașați nu completamente, dar cel puțin în calitatea lor de parteneri loiali și nu implicați într-o parte sau alta. Înțelegem că această vizită totuși au avut loc într-un anumit context electoral, dar ei și-au dorit un viitor bun pentru Moldova. Iată aceste elemente cronologice plus evoluțiile care se suprapun și vedem cum funcționează. Ar mai fi încă câteva momente importante, probabil am putea aminti și de vizita fostului ministru de externe a Germaniei în R. Moldova în aceeași perioadă înainte de al doilea vot în cadrul alegerilor anticipate unde s-au dat semnale clare că cursul promovat de PCRM nu va mai fi susținută în schimb partidele de orientare socială cum ar fi partidul democrat ar trebui să se gândească la o eventuală coaliție cu partidele liberale, ceea ce de fapt s-a și întâmplat.

Deci, iată că vedem un set întreg de aceste elemente care au determinat într-un fel și relațiile noastre cu vecinii. Trebuie să înțelegem însă bine că aceste elemente sunt factorii externi, care nu pot și nu vor determina realitățile din R. Moldova, realitățile din R. Moldova sunt dictate și sunt implementate în primul rând în R. Moldova, iar relațiile cu acești factori deja depind de aceste realități pe care le facem noi aici acasă.

Victor CHIRILĂ: În ce mă privește, cred că 7,8 aprilie au fost momentul adevărului pentru mulți cetățeni din R. Moldova. Atunci mulți din noi au înțeles că discursul European al guvernării comuniste este lipsit de substanță. Un adevăr afirmat și înainte de mulți experți și politicieni, personalități publice de la Chișinău și din exteriorul R. Moldova. Dar, de asemenea, acest moment de adevăr a avut un impact negativ asupra relațiilor noastre cu vecinii, în special cu România, cu Ucraina și, de asemenea, a avut un impact negativ asupra relațiilor noastre cu UE pentru că după 7 aprilie se observa practic o înghețare a relațiilor noastre cu Brussels. Negocierile, sau mai bine zis, perspectiva începerii negocierilor asupra Acordului de Asociere devine ambiguă, se îndepărtează de noi pentru că R. Moldova luase atunci niște pași neprietenești vizavi de România prin introducerea regimului de călătorii discriminatoriu pentru cetățenii români. O decizie considerată ca un afront adus nu doar cu României, dar întregii Uniuni Europene și atunci în acest context UE a decis să înainteze câteva condiții esențiale pentru a relua evoluția normală a relațiilor cu țara noastră. Una din aceste condiții a fost înlăturarea regimului discriminatoriu de călătorii pentru cetățenii români și, de asemenea, să investigheze cazurile de abuz, de violare a drepturilor omului, valorilor democratice din timpul evenimentelor din 7 și 8 aprilie. În ciuda acestui context nefavorabil pentru noi totuși R. Moldova a fost invitată să adere la Parteneriatul Estic și la

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Buletin Săptămânal, Nr. 25, din 20.12.2009

7 mai 2009 R.Moldova aderă la această inițiativă. Repet, în ciuda regreselor democratice pe care le înregistram noi la acea perioada UE totuși invită R. Moldova și R. Moldova în ciuda criticilor aduse acestei inițiative acceptă această inițiativă.

Cred că a fost o decizie corectă atât din partea UE, cât și a politicianilor noștri de atunci pentru că participarea noastră la Parteneriatul Estic deschide o mulțime de perspective în relațiile noastre bilaterale cu UE și aici trebuie de menționat câteva momente: datorită Parteneriatului Estic R. Moldova are șansa să semneze în viitorii 2,3 ani un Acord de Asociere cu UE care va deschide perspectiva asocierii economice la UE și chiar a asocierii politice într-o perioadă mai lungă de timp. 2: deschide perspectiva dialogului privind liberalizarea regimului de vize cu Brussels, 3: ne oferă șansa să creăm o zonă de comerț liber aprofundat cu UE.

Totuși, aceste perspective nu puteau fi realizate în contextul de după 7,8 aprilie și 29 iulie este alt moment de adevăr în R. Moldova, un alt moment de cotitură, care oferă șansa ca aceste perspective pe care le oferea Parteneriatul Estic să fie cu adevărat realizate. Această cotitură s-a datorat cetățenilor R. Moldova în primul rând, care au dat o șansă politicianilor noștri de orientare democratică să guverneze R. Moldova, să guverneze în așa fel încât să demonstreze ca nu doar Partidul Comuniștilor este partidul providenței în țara noastră. De aceea, miza a fost mare, s-a mizat pe noua generație de politicieni, care veneau cu o agendă ambițioasă de integrare europeană. Aceste ambiții și această voință a fost auzită și sprijinită nu doar de cetățenii R. Moldova, dar și de partenerii noștri externi. Și am văzut ca în următoarele luni până în prezent noua guvernare beneficiază de un credit de încredere din partea principalelor actori internaționali și parteneri ai R. Moldova, din partea SUA, care a declarat că ne oferă o asistență impunătoare pe parcursul anului viitor în valoare de 262 milioane de dolari din cadrul programului Provocării Mileniului. De asemenea, FMI a negociat un Acord de asistență în valoare de 590 milioane de dolari, UE este gata practice să demareze din ianuarie anul viitor un acord de asociere cu țara noastră plus la aceasta este gata să ne ofere în ianuarie, februarie o asistență în valoare de peste 100 milioane de euro, o asistență care este necesară pentru a face față problemelor legate de criza economică și financiară.

Deci, vedem deschideri concrete bazate pe voința politică pe care a afișat-o și continuă să o afișeze noua guvernare, dar și nu numai pe această ambiție declarată și pe aceste obiective declarate, dar și pe fapte. Vedem că noua guvernare a normalizat relațiile noastre cu vecinii: cu România și cu Ucraina. Zilele acestea s-a aflat la Chișinău ministrul de externe Poroshenko și se observă o anumită tendință ascendentă în relația noastră cu Ucraina. Există o disponibilitate, și chiar mai mult decât atât, de a rezolva problemele minore tehnice care există actualmente și frânează încheierea, coagularea unui parteneriat strategic în domeniul integrării europene și al soluționării problemei transnistrene. De asemenea, vedem și anumiți pași luați în contextul reformării sistemului de Justiție. Noul ministru al Justiției, d-nul Tănase dă dovadă de profesionalism și dă dovadă că înțelege cum trebuie să fie realizate reforme în acest domeniu și acest lucru este încurajator pentru partenerii noștri externi, încurajator în sensul că într-adevăr în R. Moldova se pot realiza anumite succese, care pot transforma țara noastră într-un caz de succes în cadru Parteneriatului Estic, atât de necesar Uniunii Europene pentru a demonstra că această inițiativă este într-adevăr una viabilă și una care poate aduce anumite succese.

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Buletin Săptămânal, Nr. 25, din 20.12.2009

Corneliu RUSNAC Cum a evaluat în 2009 problema transnistreană?

3. Evoluția problematicei transnistrene

Vlad LUPAN: Tocmai asta a fost unul din subiectele care le-am menționat mai devreme, dacă ne amintim bine acele vizite a ministrului de externe Lavrov în R. Moldova, dar în mod particular vizita d-lui Voronin la Moscova din 18 martie. Documentul semnat de el, prin care practic cedează o parte din prioritățile R. Moldova pe soluționarea conflictului transnistrean în favoarea unei susțineri electorale din partea Moscovei.

Eugen REVENCO: Depășind mandatul acordat prin lege din 2005

Vlad LUPAN: ...depășind însăși legea din 2005 în ce privește soluționarea conflictului demonstrează o direcție clară de cedări pe subiectul respectiv din partea PCRM, practic renunțând la interesul național în favoarea unor interese de partid și devine astfel un moment de descurajare pentru experți și chiar pentru partidele politici. Deci în momentul ăsta am văzut primăvara 2009 motivată electoral duce la o serie de cedări pe acest segment, pe subiectul transnistrean, după care avem deja și o turnură iarăși legată de evenimentele din 7 aprilie. Pentru că trebuie să înțelegem corect evenimentele din 7 aprilie, pentru mine cel puțin și pentru cei implicați în aceste evenimente în sensul în care au susținut ideea unor alegeri libere și corecte, dar și a unor cerințe în ce privește respectarea democrației în R. Moldova. Aceste evenimente nu au fost luarea cu asalt a Parlamentului de către vreo 500 de oameni, dintre care probabil vreo 499 din ei erau provocatori. Sigur că exagerez, dar provocatori au fost mulți și sunt sigur că lucrurile nu au mers nici pe departe conform unui neplanificat, a fost mai mult planificat, în opinia mea. Aceste evoluții, aceste evenimente demonstrează până unde s-a mers în rezolvarea transnistreană, sau mai bine zis, cât de mult s-a plecat de la o soluționarea transnistreană prin pur și simplu menținerea puterii, renunțarea la rezolvarea conflictului în favoarea unor susțineri de la Moscova. Pe de altă parte, observăm și alte evoluții, așa cum s-a vehiculat foarte mult și absolut nemotivat desființarea Ministerului Reintegrării din R. Moldova. Stimați concetățeni, ministerul avea 10 oameni, dacă asta era prioritatea guvernării comuniste în soluționa conflictul transnistrean cu 10 oameni, care aveau de acoperit subiecte mai multe și mai mare decât pot acoperi 10 oameni atunci, lucrurile e clar că nu mergeau unde trebuie și ele într-adevăr nu au mers. După asta auzim că este desființat Ministerul Reintegrării. Păi, dragii mei, păi dacă este desființat un minister de 10 oameni și după asta este transformat într-un birou în cadrul Guvernului condus nu de un ministru fără oameni, dar condus de un viceprim-ministru, păi lucrurile atunci nu au devansat dar avansat, lucrurile s-au ridicat la un nivel calitativ nou, mult mai înalt. Iată evoluțiile transnistrene prin prisma evenimentelor și câteodată a unei propagande proaste despre care auzim zilele astea. De fapt, vedem că s-a schimbat de la un dezinteres și cedări totale la un interes sporit actualmente. De altfel, am văzut că au avut loc primele consultări anul acesta în formatul 5+2, ceea ce nu s-a produs de o perioadă lungă de timp și asta s-a întâmplat acum în toamnă odată cu venirea noului Guvern. Sunt semnale destul de clare că lucrurile se mișcă într-o direcție relativ potrivită, doar că eu ca de obicei, cum spun în asemenea circumstanțe, nu trebuie să ne așteptăm la minuni peste noapte. Nici noi nu creștem în cinci ani atât cât am crește în 50.

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Buletin Săptămânal, Nr. 25, din 20.12.2009

Eugen REVENCO: Aș vrea să îl susțin pe Vlad în ultimele precizări și într-adevăr nu putem vorbi serios despre un minister care nu numai că are 10 unități, dar nu are măcar nici buget. Îmi pare rău, dar nu poți realiza nici o politică neavând nici un ban în susținere. Iar dacă să vedem noua schimbare calitativă în conducerea acestei unități. Negociatorul moldovean, de la d-nul Nantoi încoace, este vorbitor și de limba engleza, este tânăr, este energic, receptiv, care produce o impresie mult mai bună asupra străinilor și chiar din această perspectivă putem să spunem că este un suflu nou. Iar referitor la așteptări trebuie să realizăm că negocierile sunt un proces și nu sunt un fel de flash-mob așa cum era reprezentat de ultima guvernare comunistă. Negocierile și conflictul transnistrean, este și va fi un proces, un proces ce va dura spre regret nu o zi și nu un an. Deci, capacitățile care sunt acum create ar putea da roade într-un viitor.

Corneliu RUSNAC: Dl Chirilă?

Victor CHIRILA: În ceia ce privește problema transnistreană, marea schimbare care s-a înregistrat în special după 29 iulie este că s-a schimbat paradigma soluționării acestei probleme. Dacă până la 29 iulie problema integrării europene era condiționată de soluționarea chestiunii transnistrene, după 29 iulie avem o altă guvernare care înțelege că integrarea europeană nu trebuie să fie condiționată de perspectivele soluționării problemei transnistrene. Cu alte cuvinte, ne-am luat destinul în propriile mâini, se pune accent pe modernizarea R. Moldova, pe pregătirea ei pentru a adera într-un viitor la UE ceea ce înseamnă reforme pe toate planurile politic, economic, social, etc. În final, aceasta ar trebui să crească atractivitatea R. Moldova pentru regiunea sa transnistreană, pentru cetățenii săi care locuiesc în regiunea transnistreană, astfel încât să creeze acea bază necesară pentru a facilita formularea și negocierea unei soluții politice pentru problema transnistreană. De aceea, cred că anume această schimbare este importantă și trebuie reținută în primul rând când vorbim de chestiunea transnistreană. Sigur în ultimele luni se înregistrează o altfel de abordare în raport cu Transnistria și această abordare urmărește în primul rând să faciliteze stabilirea a mai multor legături între societatea civilă de pe ambele maluri ale Nistrului la diferite nivele. Pentru a permite soluționarea acelor probleme stringente sociale, economice care există în această regiune, care afectează viața cetățenilor moldoveni din regiunea transnistreană cât și din partea dreaptă a Nistrului. Numai prin asigurarea unui anumit nivel de încredere, chiar și cu administrația transnistreană, care nu sunt recunoscuți pe plan internațional, dar care administrează această regiune actualmente trebuie de găsit un anumit limbaj, o anumită înțelegere pentru a demara proiecte comune în domeniul social, în domeniul sănătății, în domeniul mediului înconjurător. Proiecte care iată se pare că la anul viitor ar putea să beneficieze de o anumită asistență din partea SUA și din partea UE, dar această asistență nu valorează nimic dacă administrația din Tiraspol nu va dori să participe la astfel de proiecte. De aceea, cred că accentul actualmente este pus corect, este nevoie să fim flexibili, este nevoie să fim cu adevărat diplomați în discuțiile cu transnistrenii, dar în același timp să respectăm acele principii care sunt fixate în legea privind statutul raioanelor de est a R. Moldova din 2005.

Vlad LUPAN: Eu aș vrea să fac aici o precizare, eu cred că trebuie să înțelegem că regimul transnistrean este în general interesat de situația economică și financiară din zilele de azi să fie relativ deschisă la o serie de proiecte de asistență. Iată aici autoritățile R. Moldova, dar în primul rând donatorii internaționali, ar trebui foarte serios să pedaleze, pentru că eu știu că ei nu uită, dar trebuie să le amintim în permanență și să ținem sub control, că asemenea asistență trebuie să fie condiționată. Deci, nici într-un caz asemenea

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Buletin Săptămânal, Nr. 25, din 20.12.2009

asistență nu poate să vina pur și simplu de dragul asistenței, numai de dragul faptului că uite dacă găsim un limbaj comun este deja bine, nu! Găsim un limbaj comun pentru un scop anume și acest scop este soluționarea conflictului transnistrean. Fără o democratizare a regiunii transnistrene, care este nu doar un singur element din mai multe elemente care trebuie să fie urmate pentru soluționarea conflictului transnistrean, deci fără democratizarea acestei regiuni, progres pe această cale nu cred că va exista.

Corneliu RUSNAC: Din păcate, timpul rezervat emisiunii noastre a expirat. Stimați ascultători vă reamintesc că i-am avut în studio pe d-nul Victor CHIRILA și pe Eugen REVENCO de la Asociația pentru Politică Externă și pe d-nul Vlad LUPAN expert independent.

Aici punem punct programului nostru de astăzi. Emisiunea a fost realizată cu suportul Asociației pentru Politică Externă și finanțată de Fundația Friedrich Ebert. Eu, Corneliu Rusnac, vă spun la revedere și vă doresc Sărbători Fericite! La Mulți Ani!